

4.BÖLÜM

FAİZ ORANI-MİLLİ GELİR DENGESİ

Bu bölümde,
milli gelir ile faiz oranı arasındaki ilişkiler
incelenecektir.

- **IS-LM modeli ;**

- J.M.KEYNES tarafından ortaya atılmıştır.
 - Buna göre ekonomide;
- 1. MAL PİYASASI
- ve
- 2.PARA PİYASASI ,
- olmak üzere 2 piyasa vardır.

- **1.MAL PİYASASI :**

- toplam talep ile toplam arz in karşılaştığı ve dengenin oluştuğu piyasadır.
- **IS** adı verilen bir eğridir.
- I: investment (yatırım)
- S: saving (tarassuf)

- 2.PARA PİYASASI;

- ise,
- para arzı ve para talebi nin karşılaştığı ve dengenin oluştuğu piyasadır.
- LM adı verilen bir eğridir.
- Mal piyasası ile para piyasasının aynı anda dengeye geldiği durumda ;
- Yani;
- IS doğrusu ile LM doğrusunun kesiştiği noktada ekonomi dengeye gelir.

- **IS-LM modelinde ;**

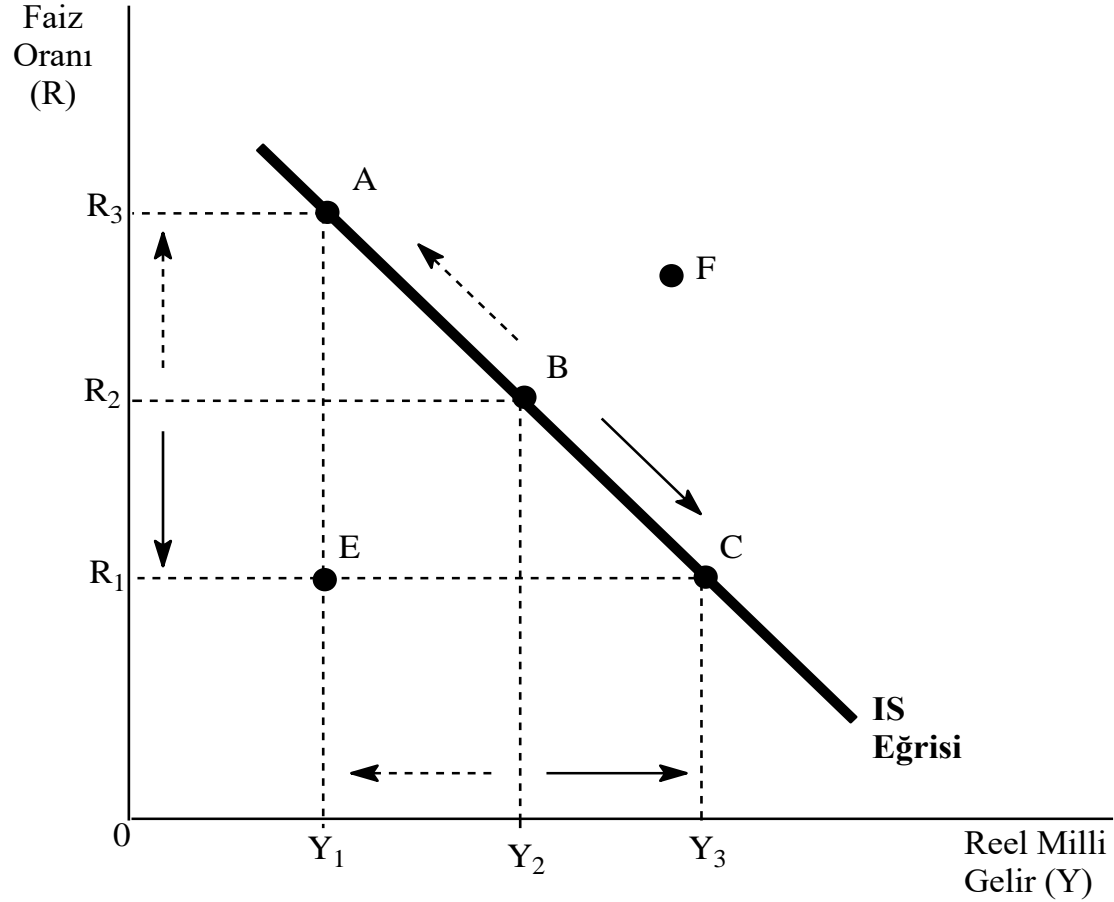
- üretim,
- faiz,
- mg ,
- gibi büyüklüklerin tamamı REEL dir.
- Nominal veya parasal bir gösterge yoktur.
- IS-LM eğrileri tam istihdam duvarı (TİD) üzerinde kesişirse ekonomiye müdahaleye gerek yoktur, her şey yolundadır.

- Eğer eksik istihdam dengesi varsa ;
- o zaman IS-LM eğrileri TİD nın solunda kesişir ve **resesyonu ifade eder.**
- Genişleyici para ve mal. Politikalarıyla ekonomi canlandırılır.

- **Aşırı istihdam da;**
- IS-LM doğruları TİD nın sağında kesişir ve **enflasyonu ifade eder.**
- Daralmacı para ve mal. Politikaları uygulanır.

IS EĞRİSİ

- Faiz oranları ile MG arasında ters yönlü bir ilişki vardır.

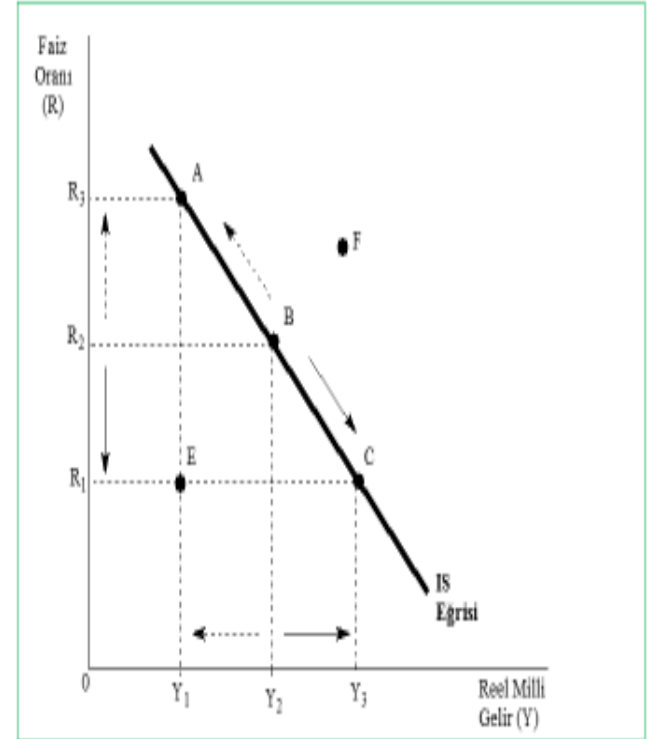

1. Mal Piyasası ve IS Eğrisi

- Tüketim malları, (C) yatırım malları (I) ve kamu hizmetlerinin (G) üretildiği piyasaya mal piyasası denir.

Mal piyasasının dengesi bu piyasadaki mal ve hizmetlere olan toplam talep ve toplam arzın birbirine eşitlenmesi ile bulunur.

IS EĞRİSİ

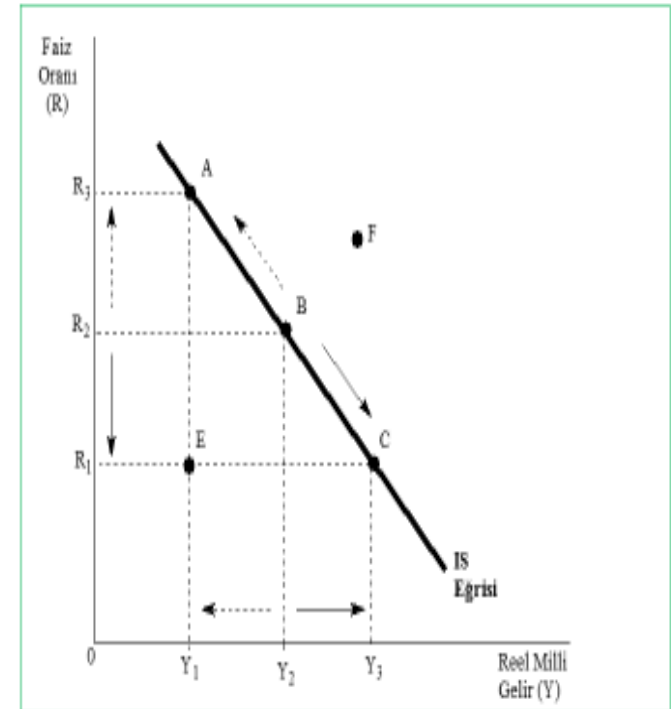

1. Mal Piyasası ve IS Eğrisi

- Bu denge IS eğrisi ile gösterilir.
- IS eğrisinin üzerindeki her noktada, mal piyasası dengededir.

Dolayısıyla, IS eğrisinin her noktasında yatırım-tasarruf eşitliği ($I=S$) de sağlanmıştır

IS EĞRİSİ

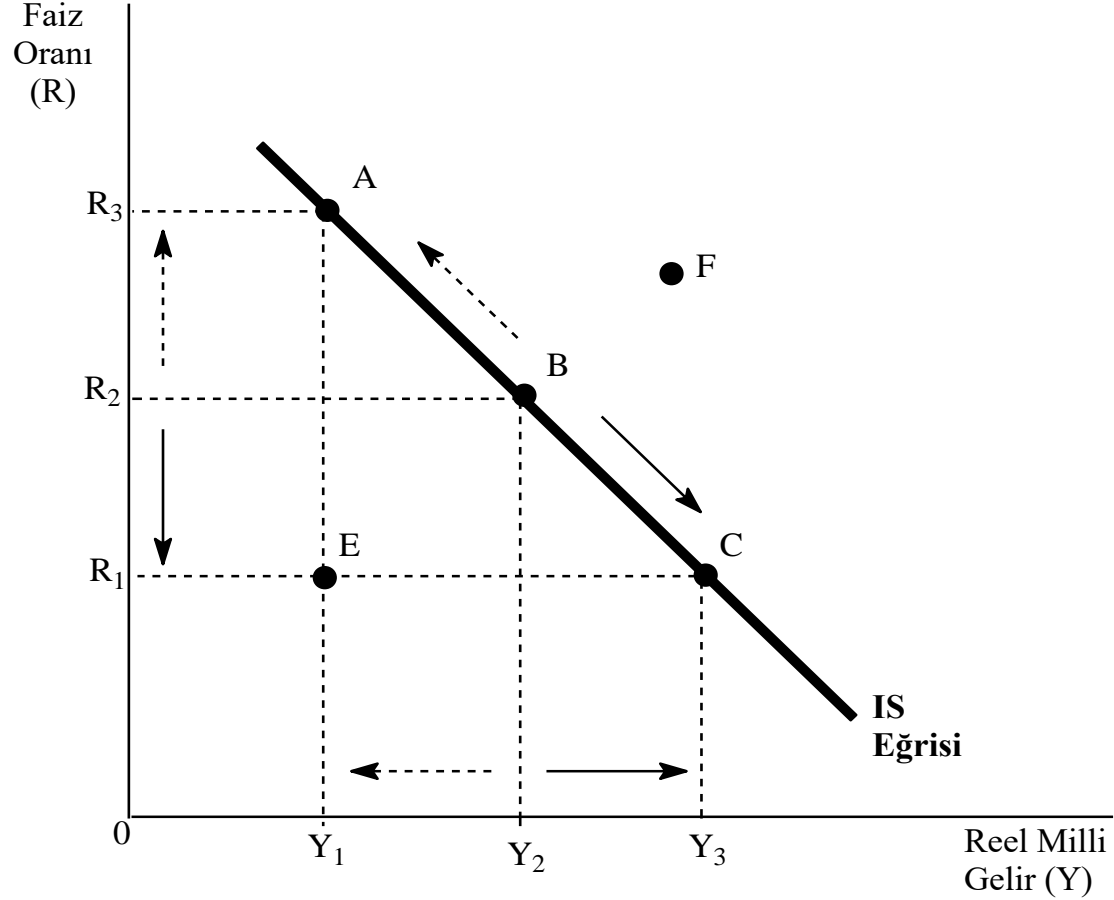

- Dikey ekseninde faiz oranını(R) , yatay eksen MG i (Y) göstermektedir.
- IS doğrusu üzerindeki noktalarda mal piyasası dengededir.
- A,B,C noktalarında mal piyasası dengesi vardır.
- B noktasında Y_2 MG ve R_2 faiz oranlarında mal piyasası dengesi sağlanmıştır.
- B noktasında hem $TT = TA$, hem de $I=S$.
- A ve C noktalarında da aynı dengeler vardır. Ancak faiz oranı ile MG bileşenleri farklıdır.

- IS eğrisinin dışında bir yerde mal piyasası dengede olamaz. Örn. F noktasındaki ;
- MG- Faiz Oranı bileşimi, mal piyasasında TA ve TT eşitliğini sağlayamaz. Talep yetersizliği vardır. Aynı zamanda I-S eşitliği de sağlanamaz.
- E noktasında da denge yoktur. Bu defa da talep fazlalığı vardır.

IS EĞRİSİ

- Faiz oranları ile MG arasında ters yönlü bir ilişki vardır.

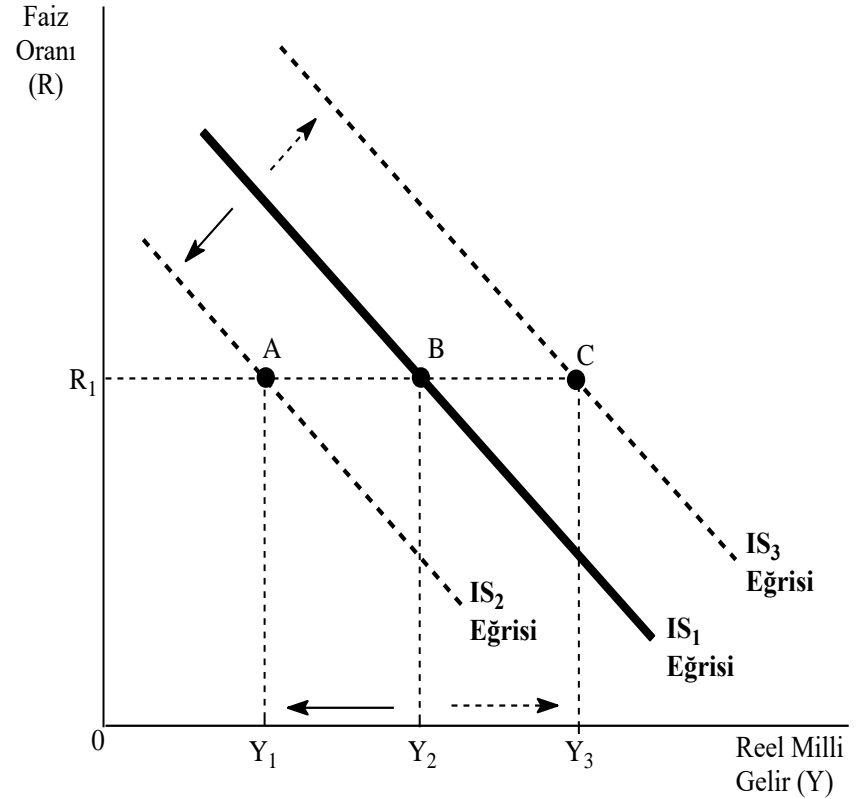
- *Faiz oranları ile milli gelir seviyesi arasında **ters yönlü** bir ilişki vardır.*

- **Faiz oranları yükseldiğinde;**

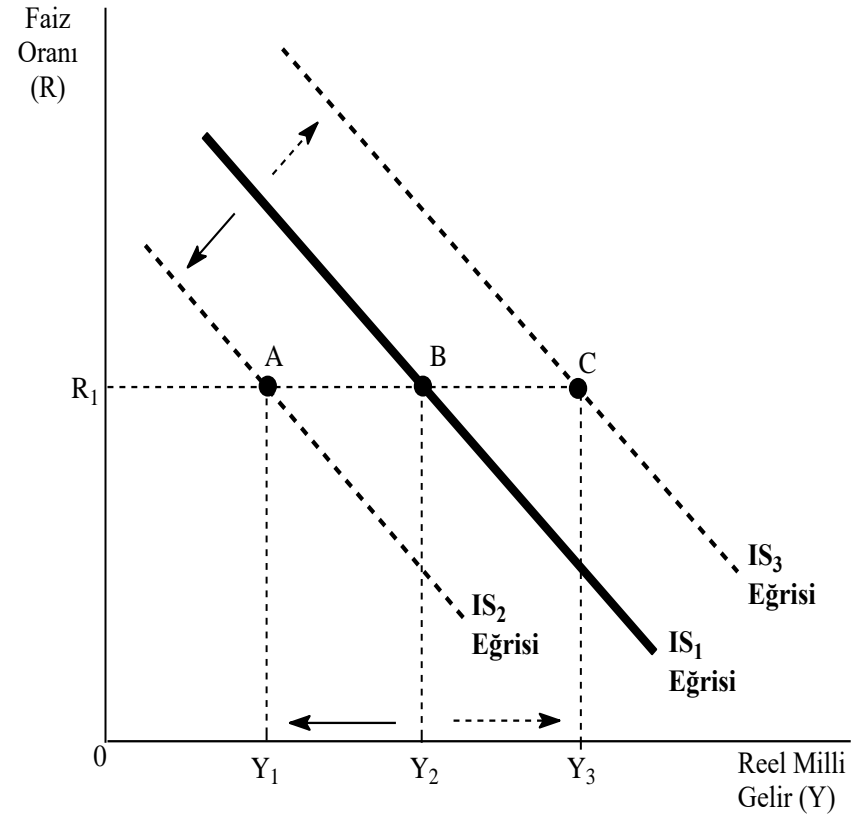
- tasarruflar artar,
- **Harcamalar düşer.**
- Ürettiği malı satamayan üreticiler daha az üretir.
- yatırımların karlılığı düşer.
- **Yeni yatırım yapılmak istenmez.**
- Girişimciler ellerindeki fonları yüksek faize yatırarak gelir elde etmeyi daha karlı ve zahmetsiz görür.
- Tüketim harcamalarının ve yatırım harcamalarının azalması da çarpan mekanizmasının da etkisiyle milli geliri azaltır.

IS EĞRİSİNDE KAYMALAR

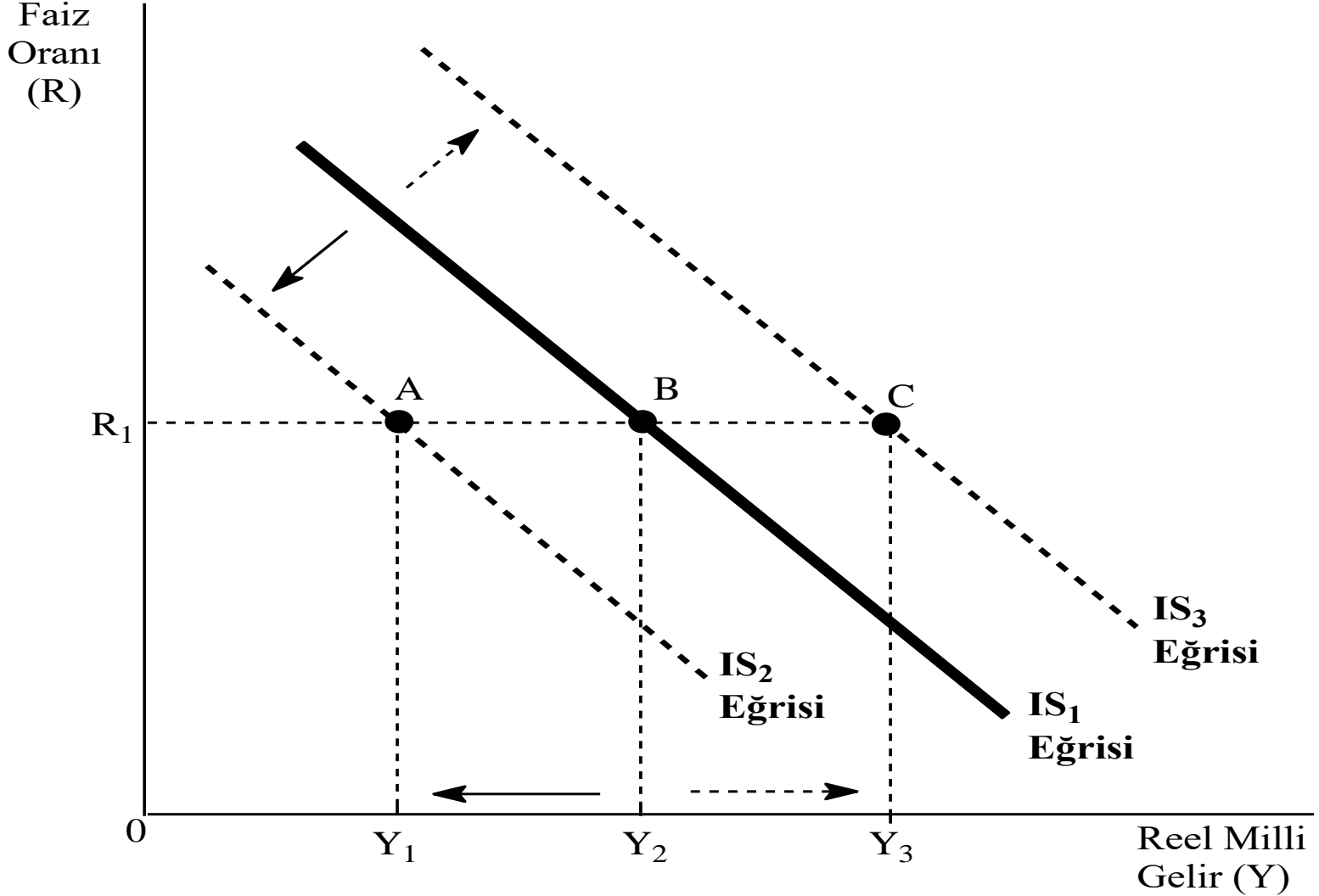
- Sağ tarafa kayması genişleyici bir maliye politikasının uygulandığı anlamına gelir.
- Bilindiği gibi, genişleyici maliye politikası;
- kamu harcamalarının artırılması,
- vergi oranının düşürülmesiyle olur.
- Böylece aynı faiz oranında daha fazla üretim yapılır ve milli gelir artar.
- Hem tasarruf hem de yatırım miktarı artar.

- IS eğrisinin sol tarafa kayması ise daraltıcı bir maliye politikasının sonucudur.
- Yani, kamu harcamalarının kısılması
- ve vergi oranının artırılması ile olur.
- Bu durumda da aynı faiz oranında daha az üretim yapılır, milli gelir az olur.
- Tasarruf ve yatırım miktarları azalır.

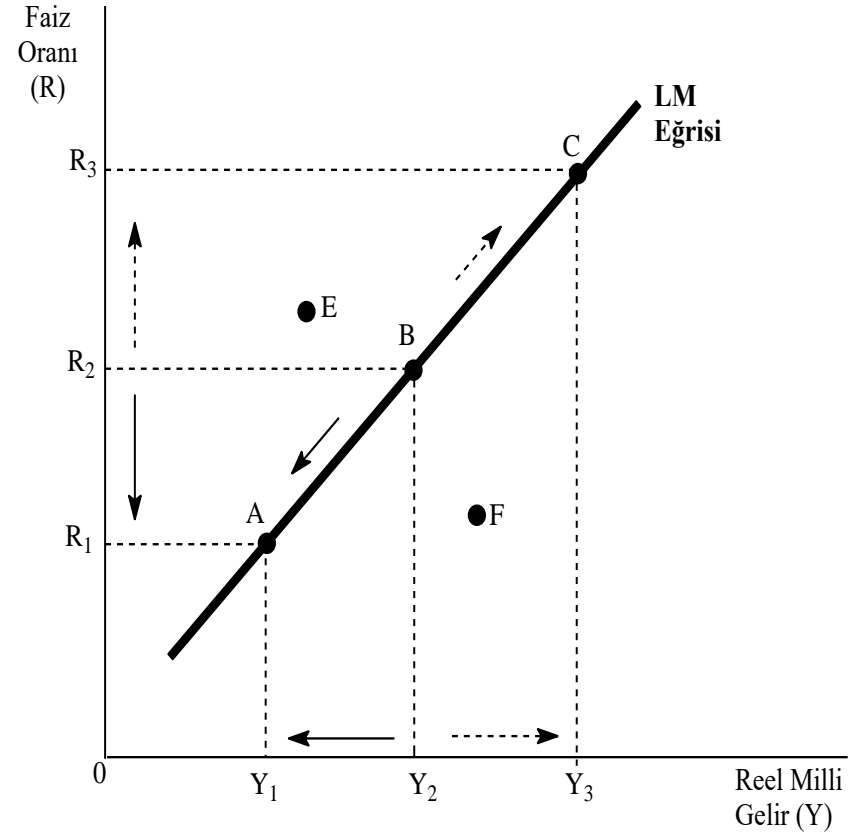

• IS EĞRİSİNDE KAYMALAR

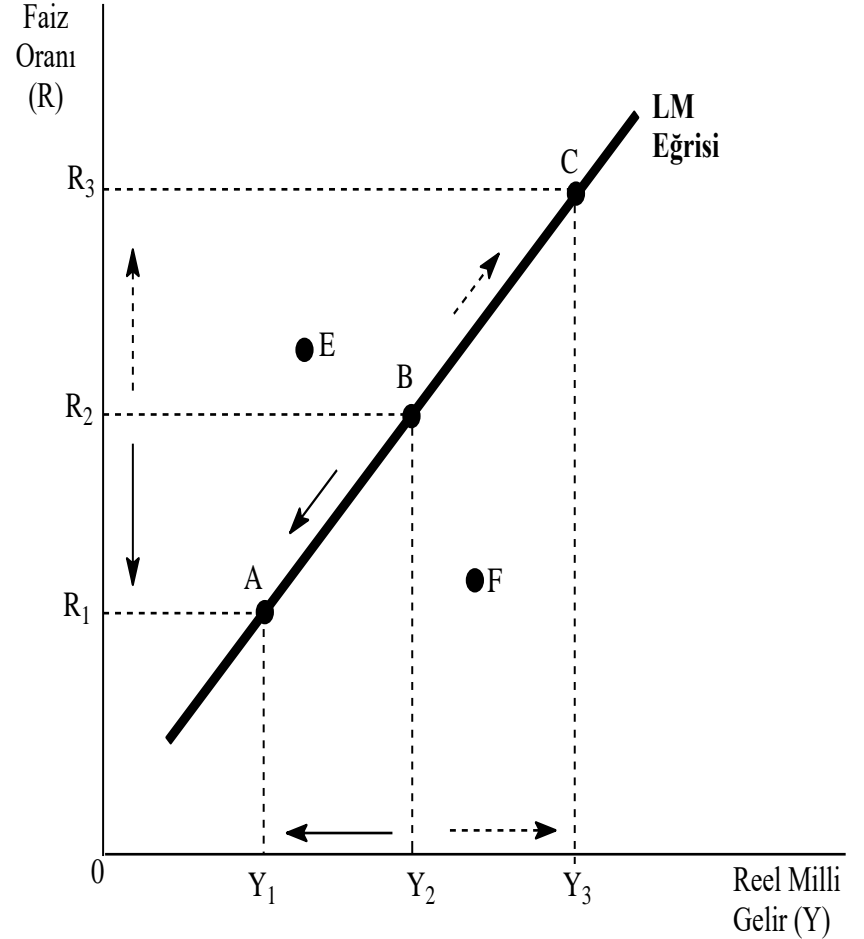

2. Para Piyasası ve LM Eğrisi

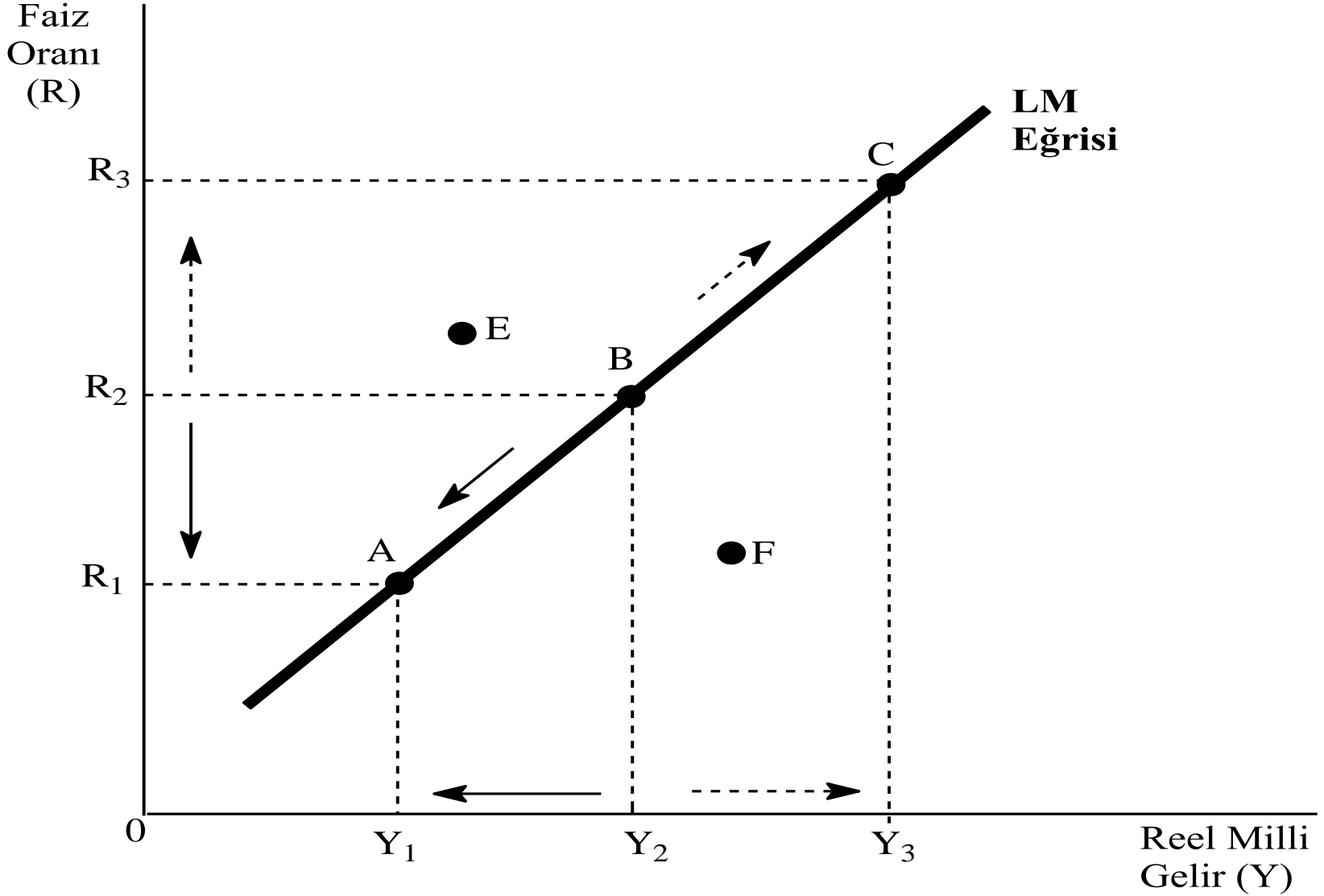
- **LM: Liquidity Demand and Monay**
- **Para piyasası,**
- para arzı ve para talebinin buluştuğu ve faiz oranlarının oluştuğu piyasadır.
- **Para piyasasının dengesi LM eğrisi ile gösterilir.**
- **Bir LM eğrisinin üzerindeki her noktada ;**
- **para arzı ile para talebi birbirine eşittir.**

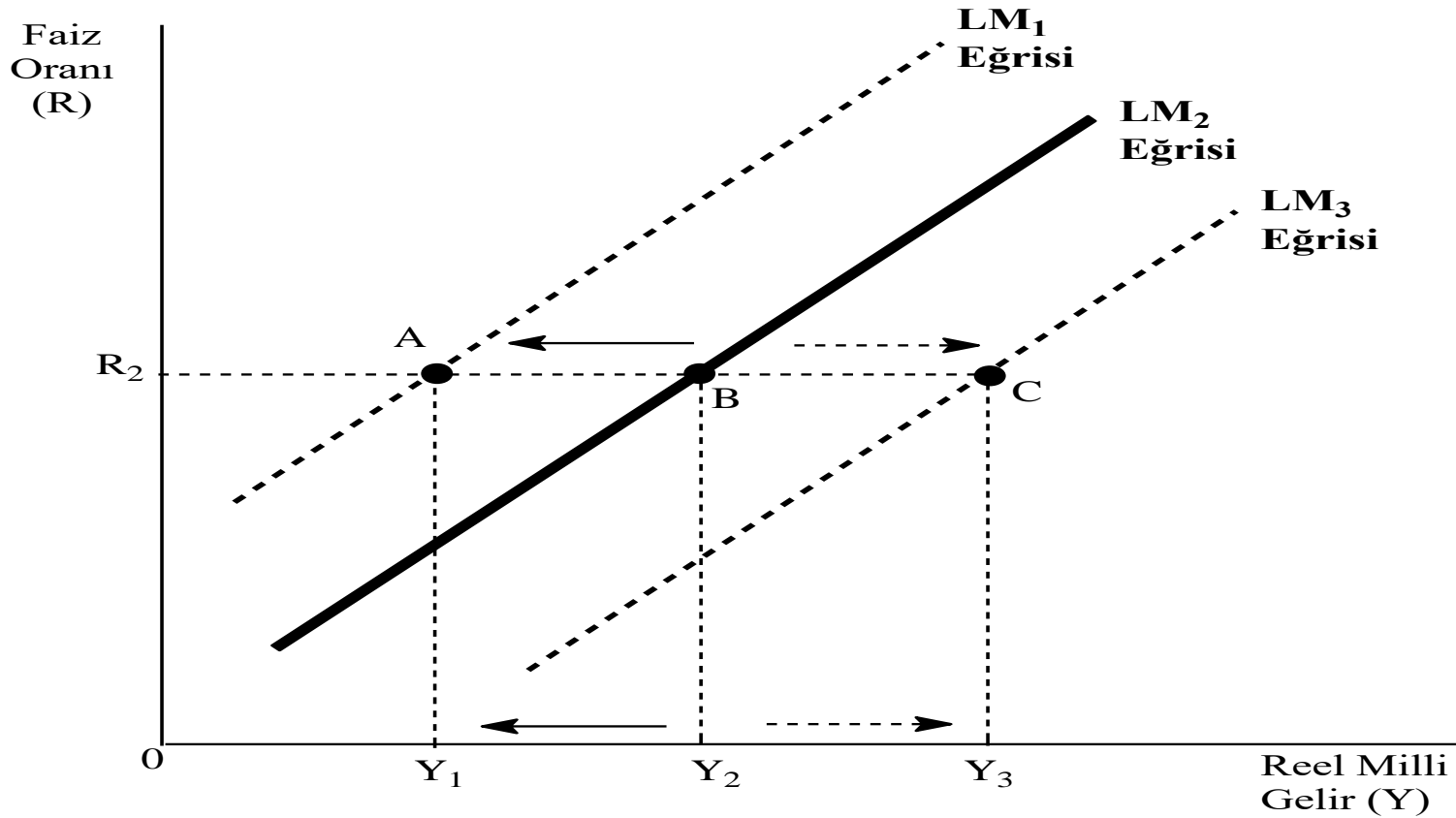
- Ayrıca, her noktası hangi faiz oranında ne kadar milli gelir oluşturulacağını da gösterir.
- Geometrik olarak LM, çeşitli faiz oranı milli gelir bileşim noktalarının oluşturduğu bir eğridir.
- LM doğrusunun haricinde bir yerde para piyasası dengesi olamaz.

LM EĞRİSİ

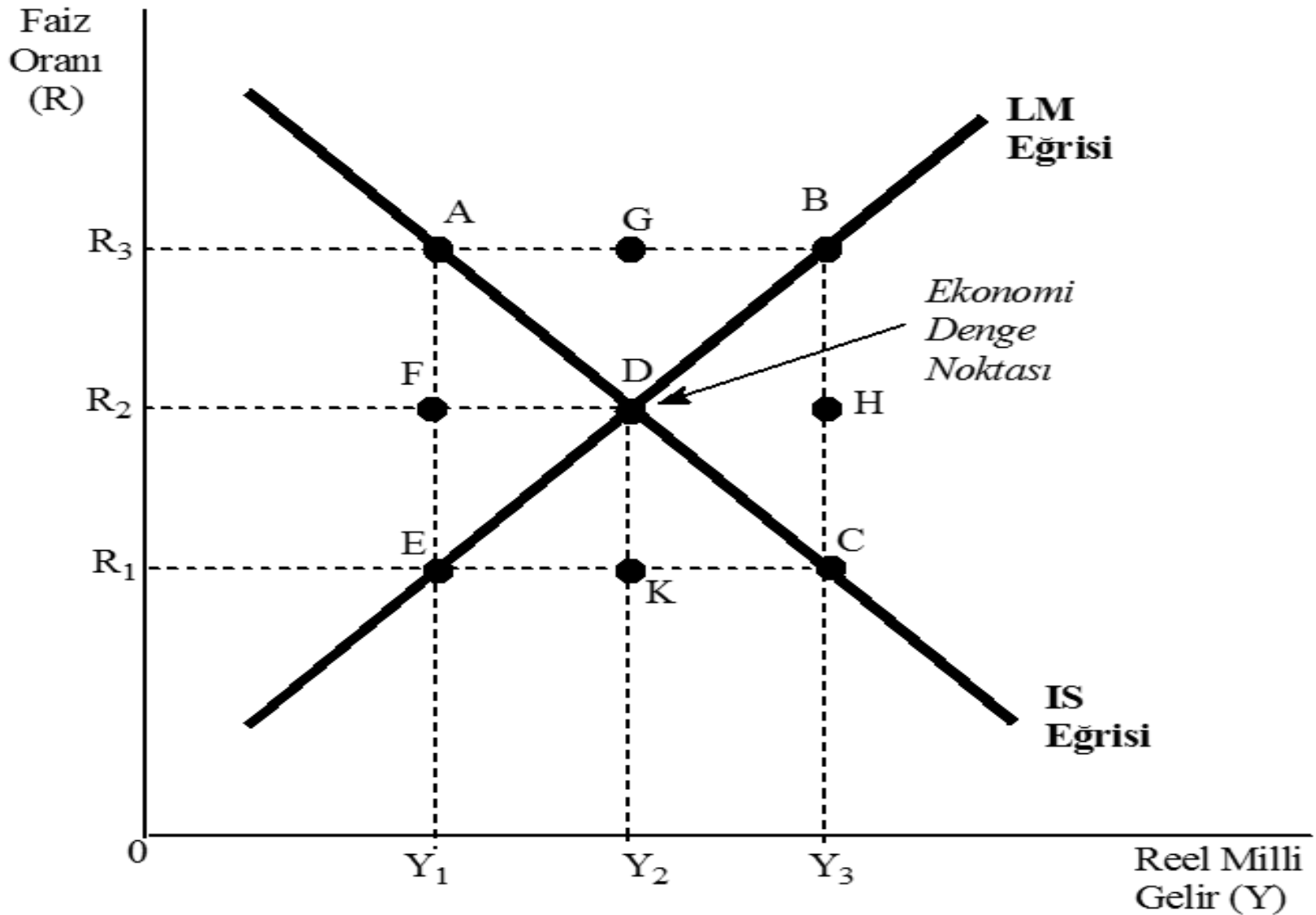

LM EĞRİSİNDE KAYMALAR

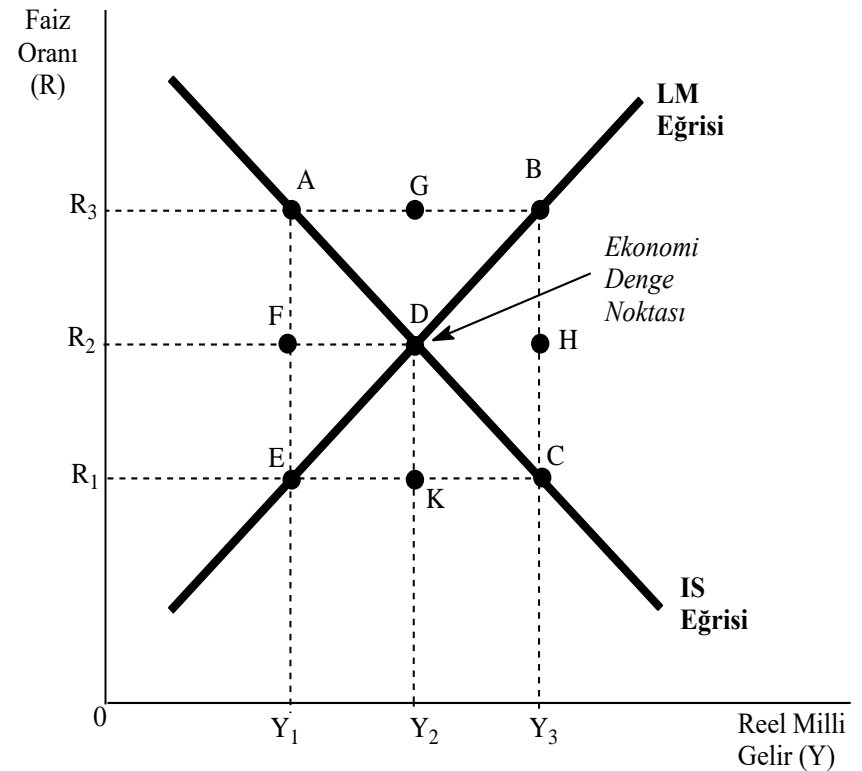
- Eğer **genişleyici para politikası** uygulanırsa, LM eğrisi sağ tarafa kayar.
- Eğer sıkı para politikası uygulanırsa, LM eğrisi sol tarafa kayar.

3.IS-LM Modelinde Ekonominin Dengesi

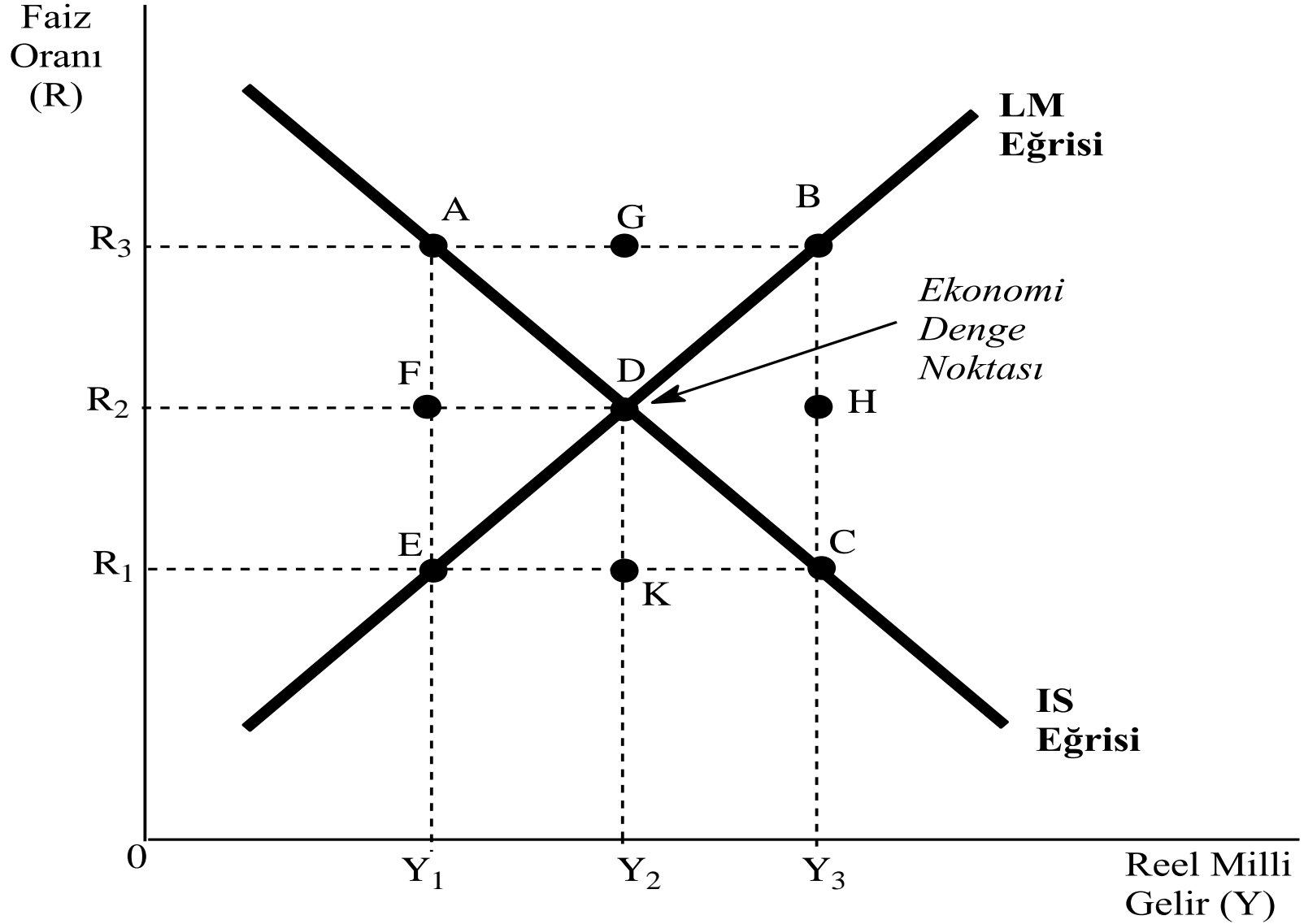

3.IS-LM Modelinde Ekonominin Dengesi

- IS-LM Modelinde ekonominin dengesi;
- mal piyasası dengesini temsil eden;
- IS doğrusu ile
- para piyasası dengesini temsil eden
- LM doğrusunun ,
- kesişme noktasında oluşur.

IS-LM Modelinde Ekonominin Dengesi

- **D noktası:**

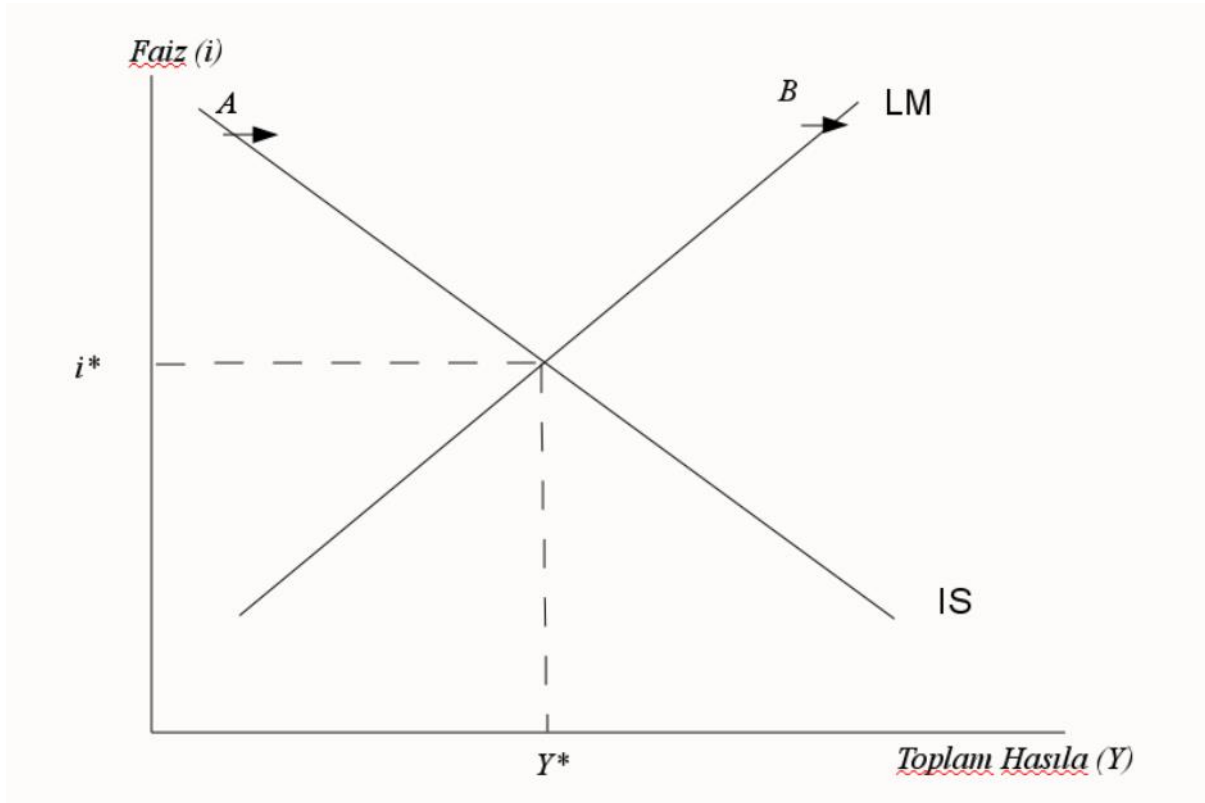
- hem IS doğrusu üzerinde , hem de LM doğrusu üzerindedir.
- Bu dengeyi **R2 faiz oranı** ve **Y2 MG düzeyi sağlar.**
- Genel olarak ekonominin dengeye gelebilmesi için her iki piyasanın aynı faiz oranı ve aynı MG bileşiminde dengeye gelmesi şarttır.
- Ekonominin dengeye geldiği D noktası dışında başka bir nokta yoktur.

Diğer noktalar için:

- E ve B noktalarında :
 - Sadece para piyasası dengesi vardır.
 - A ve C noktalarında:
 - Sadece mal piyasası dengesi vardır.
 - F,G,H ve K noktalarında:
 - Ne mal ne de para piyasasında denge vardır.
- A ve B noktalarında aynı R3 faiz oranı olmasına rağmen MG düzeyleri farklıdır.
- E ve C noktalarında da aynı R1 faiz oranı olmasına rağmen MG düzeyleri farklıdır.

- A ve E noktalarında aynı Y1 MG düzeyi olmasına rağmen faiz oranları farklıdır.
- B ve C de ise aynı Y3 MG düzeyi olmasına rağmen faiz oranları farklıdır.

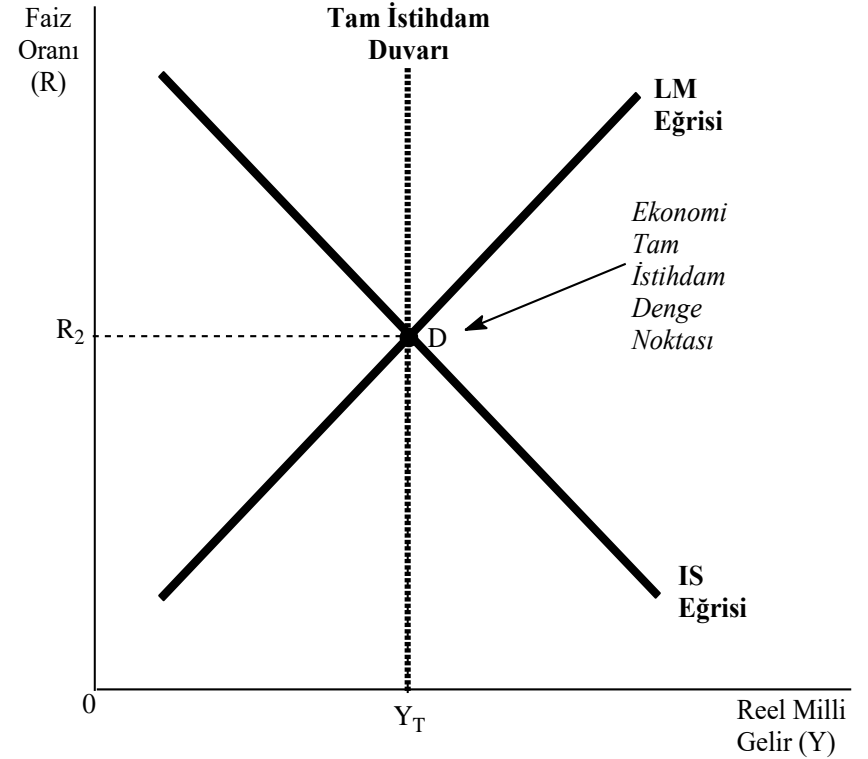
IS LM EK KAYNAK

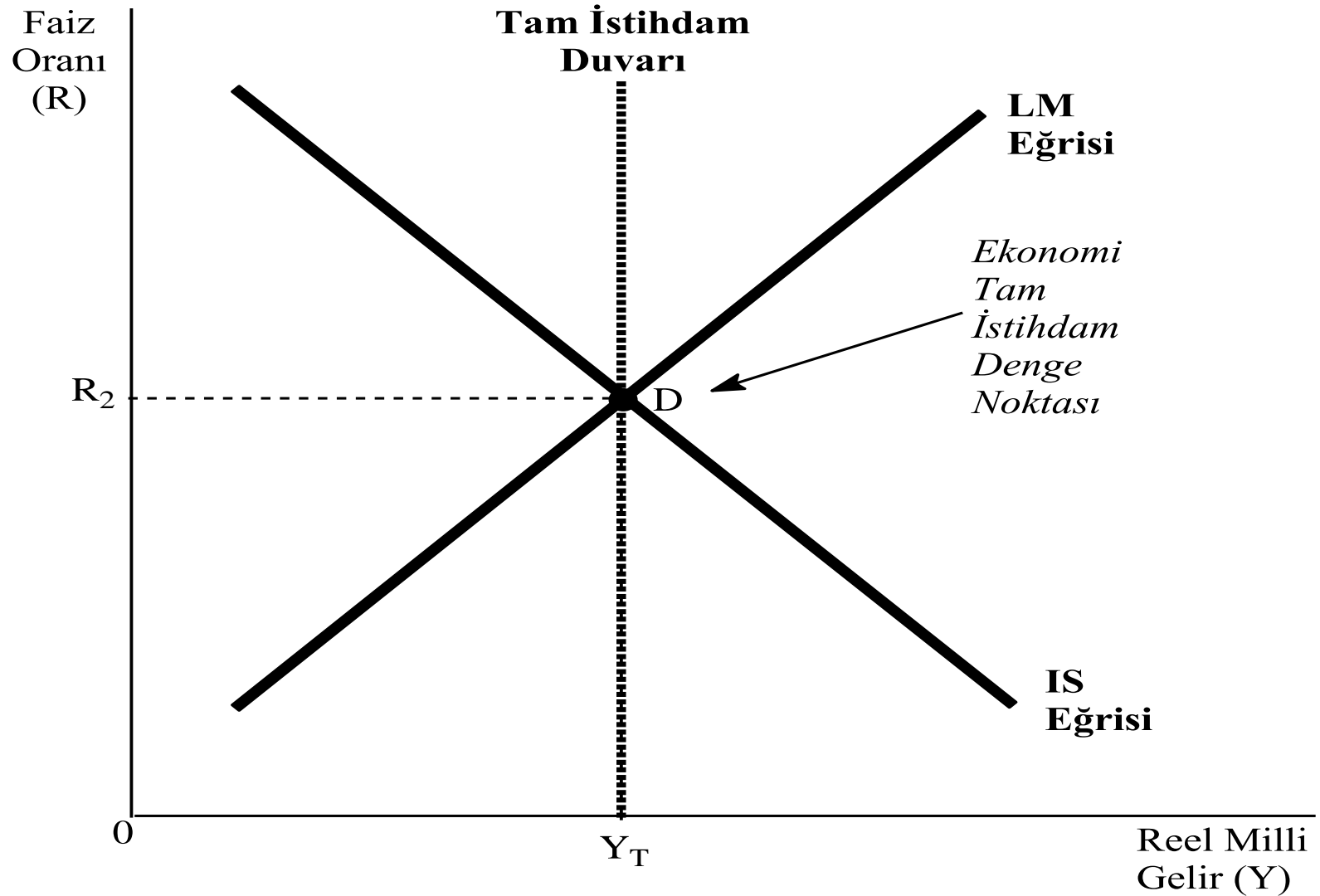
- **A noktası:** Bu noktada mal piyasası dengededir ancak para piyasası dengede değildir. Para piyasasında para arzı fazlası vardır. Bireyler tahvil almaya başlarlar, tahvil fiyatları artar ve faizler düşer.
- **B noktası:** Bu noktada, para piyasası dengededir ancak mal piyasası dengede değildir. Mal piyasasında arz fazlası vardır. Arz fazlasını eritmek için firmaların üretimi azaltmaları gerekir.

4.IS-LM Modeli ve Tam İstihdam Dengesi

- Geometrik olarak IS ve LM eğrilerinin kesiştiği nokta tam istihdam duvarı üzerinde olursa, tam istihdam milli gelir dengesinden söz edilir.
- Bu gelir seviyesi aynı zamanda bir ekonominin üretebileceği en fazla üretim miktarını da göstermektedir.

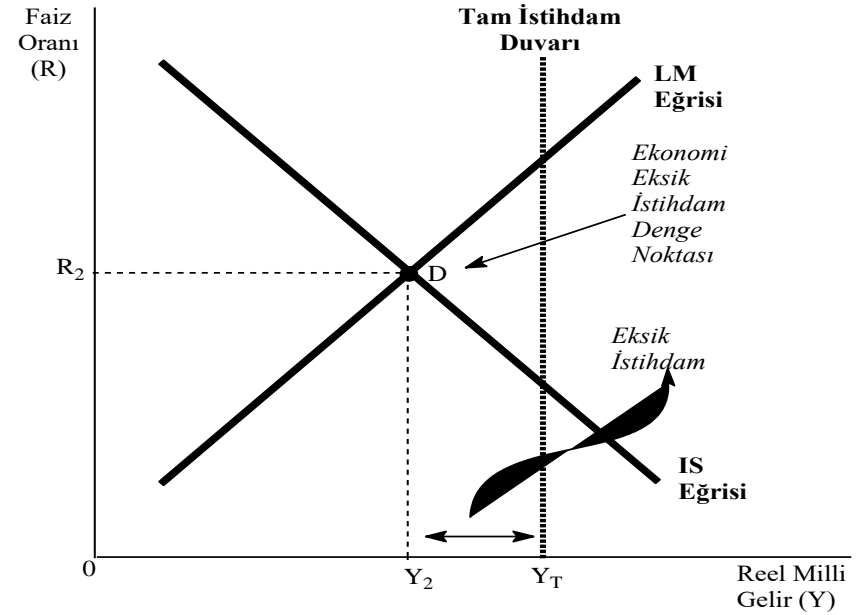

a) IS-LM Modeli ve Tam İstihdam Dengesi

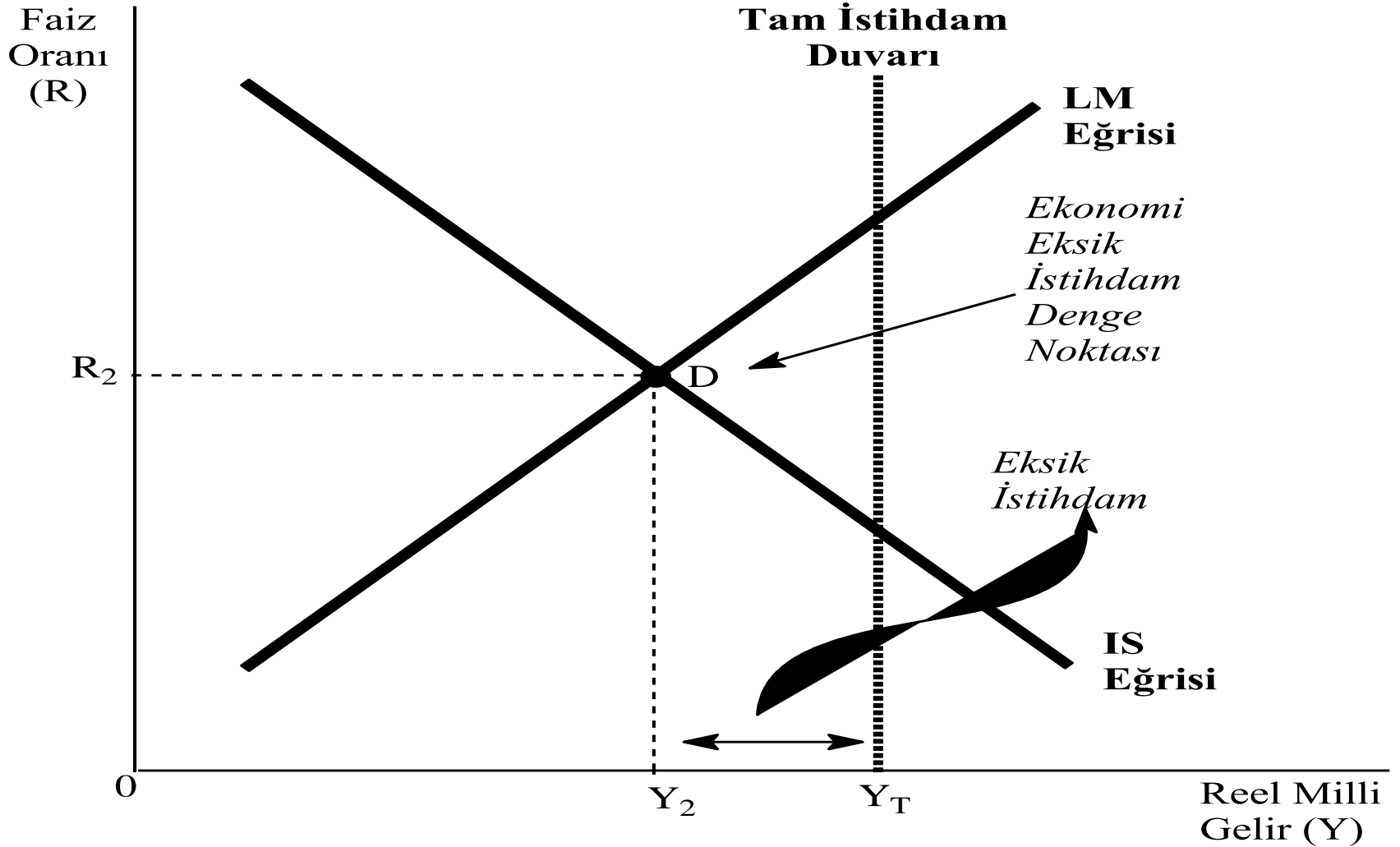

b) IS-LM Modeli Eksik İstihdam Dengesi

- IS ve LM eğrilerinin kesiştiği nokta **tam istihdam duvarının sol tarafında** olursa, eksik istihdam dengesi vardır.
- Tüm üretim faktörleri kullanılmamaktadır. Ekonomide resesyon vardır.
- Toplum ulaşma potansiyeli olan gelir seviyesine ulaşamamaktadır.
- Refah seviyesi de düşük olmaktadır.

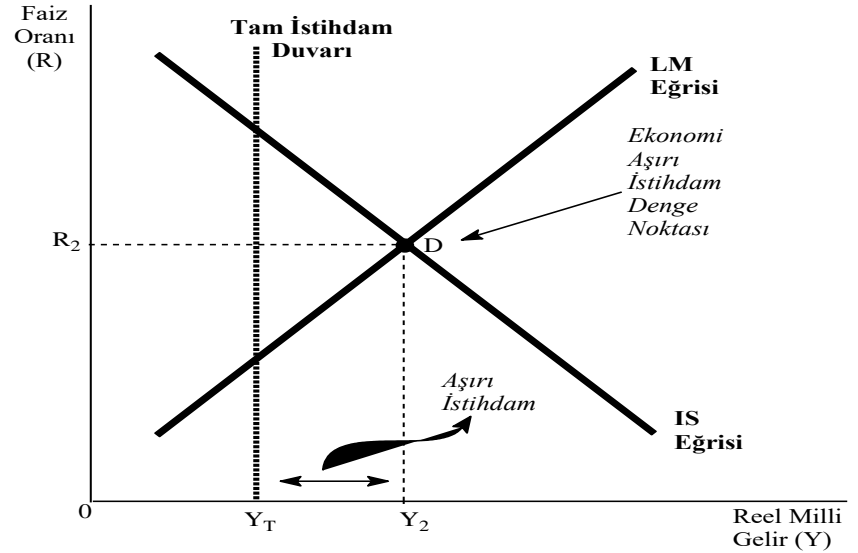

IS-LM Modeli Eksik İstihdam Dengesi

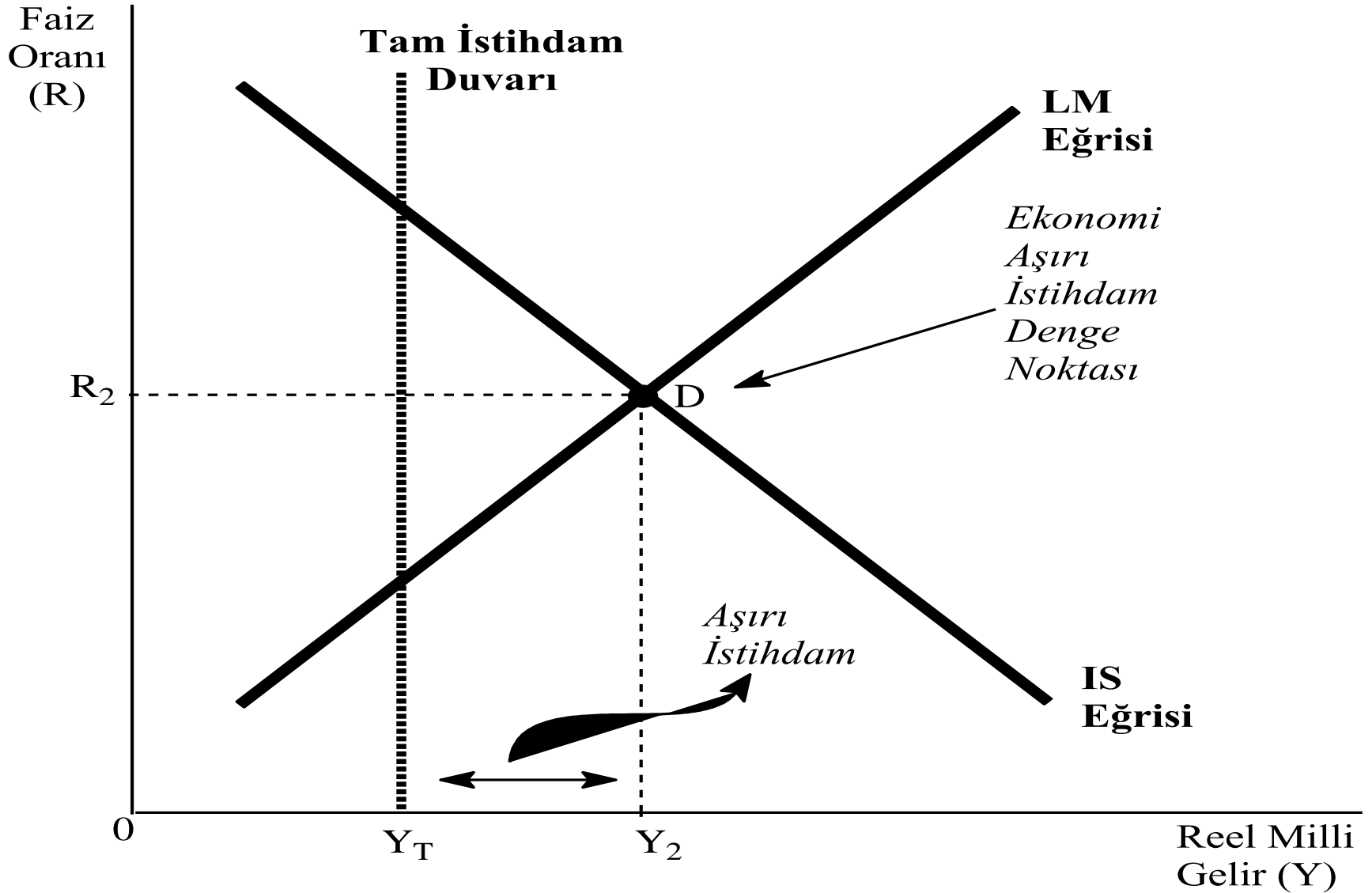

c) IS-LM Modeli ve Aşırı İstihdam Dengesi

- IS ve LM eğrileri tam istihdam duvarının sağ tarafında kesişirse aşırı istihdam dengesi vardır.
- Bu durumda doğal işsizlik de yoktur. Sermaye faktörünün kullanım oranı %100'den fazladır.
- Ancak, gelir seviyesi nominal değildir. Çünkü IS-LM modelinde nominal gelişme yoktur.
- Üretim ve milli gelir reeldir.
- Ekonomilerde aşırı istihdam arzu edilen bir durum değildir.
- Çünkü, bu durumlarda enflasyon baskısı da başlayacaktır.

IS-LM Modeli ve Aşırı İstihdam Dengesi

Sonuç olarak;

- **Tam istihdam dengesi** ideal bir durumdur. Bütün ekonomiler böyle bir dengeye ulaşmak ister.
- **Eksik istihdam durumu** arzu edilmez ve ortadan kaldırılmalıdır. Bunun için ekonomiyi yönetenler genellikle genişleyici ekonomi programlarına ağırlık verirler.
- **Aşırı istihdam durumu** da arzu edilmez. Çünkü sonunda enflasyon vardır. Bu durum da ortadan kaldırılmalıdır. Bunun için ekonomiyi yönetenler daraltıcı politikalar uygulurlar.

5.Eksik İstihdamın Giderilmesi Politikaları

- Eğer ekonominin genel dengesi tam istihdam duvarının sol tarafında olursa eksik istihdam yani işsizlik söz konusudur.
- **İşsizliği ortadan kaldırmak**, yani eksik istihdam üretim düzeyini tam istihdama tamamlamak için **genişleyici para ve maliye politikaları uygulanır.**

Böylece ekonominin genel dengesi tam istihdam duvarı üzerinde oluşturulmaya çalışılır.

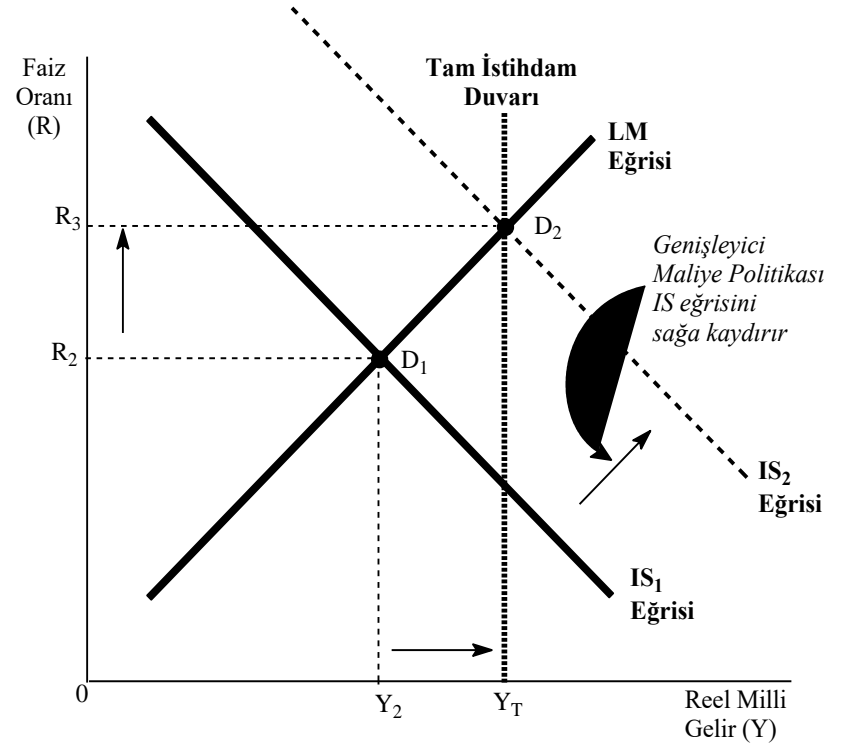
- **Bunun için üç politika seçeneđi vardır.**

Bunlar;

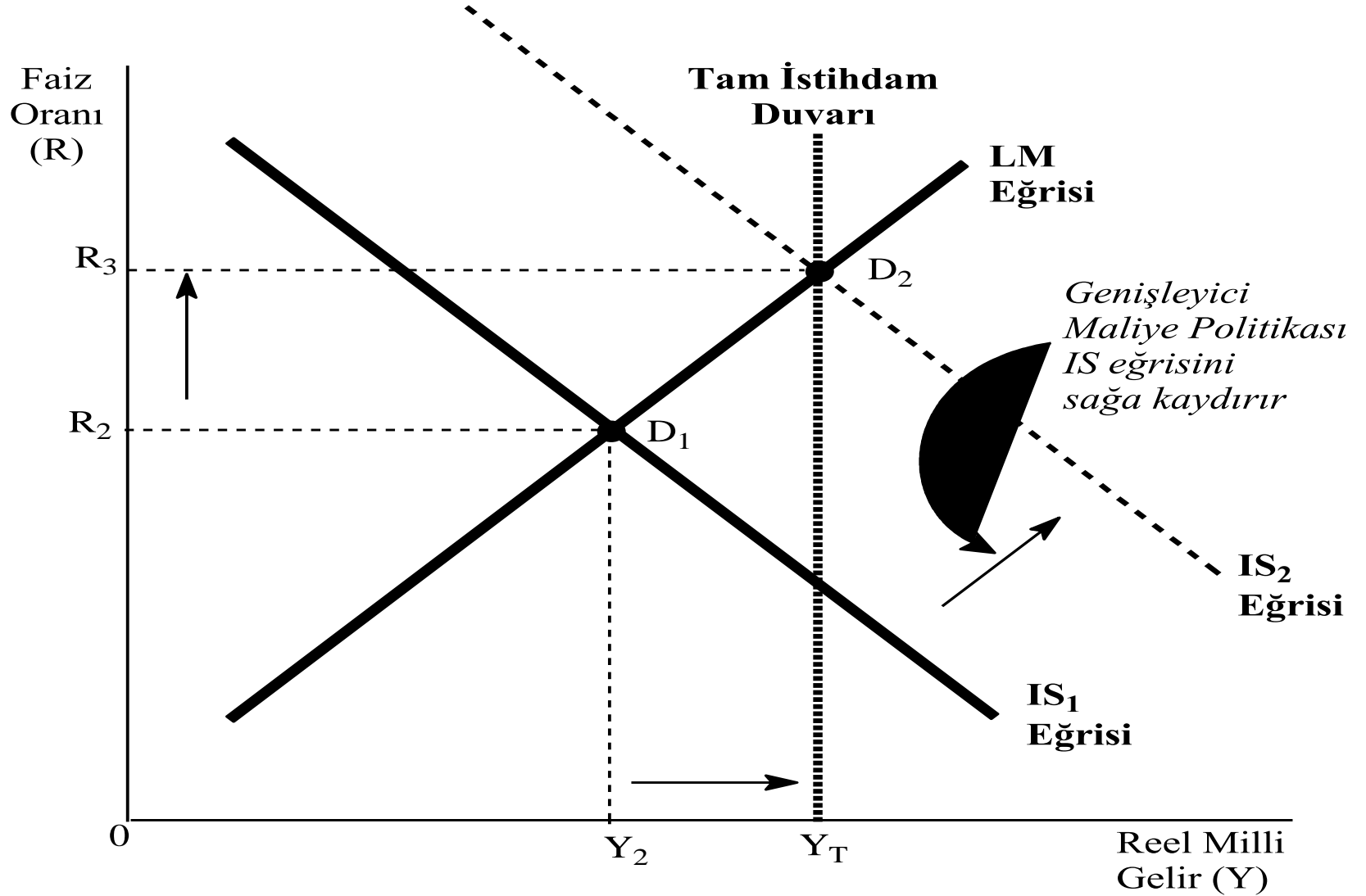
- 1.Sadece genişleyici maliye politikası uygulanması
- 2.Sadece genişleyici para politikası uygulanması
- 3.Genişleyici para ve maliye politikalarının birlikte uygulanması

a) Genişleyici Maliye Politikası

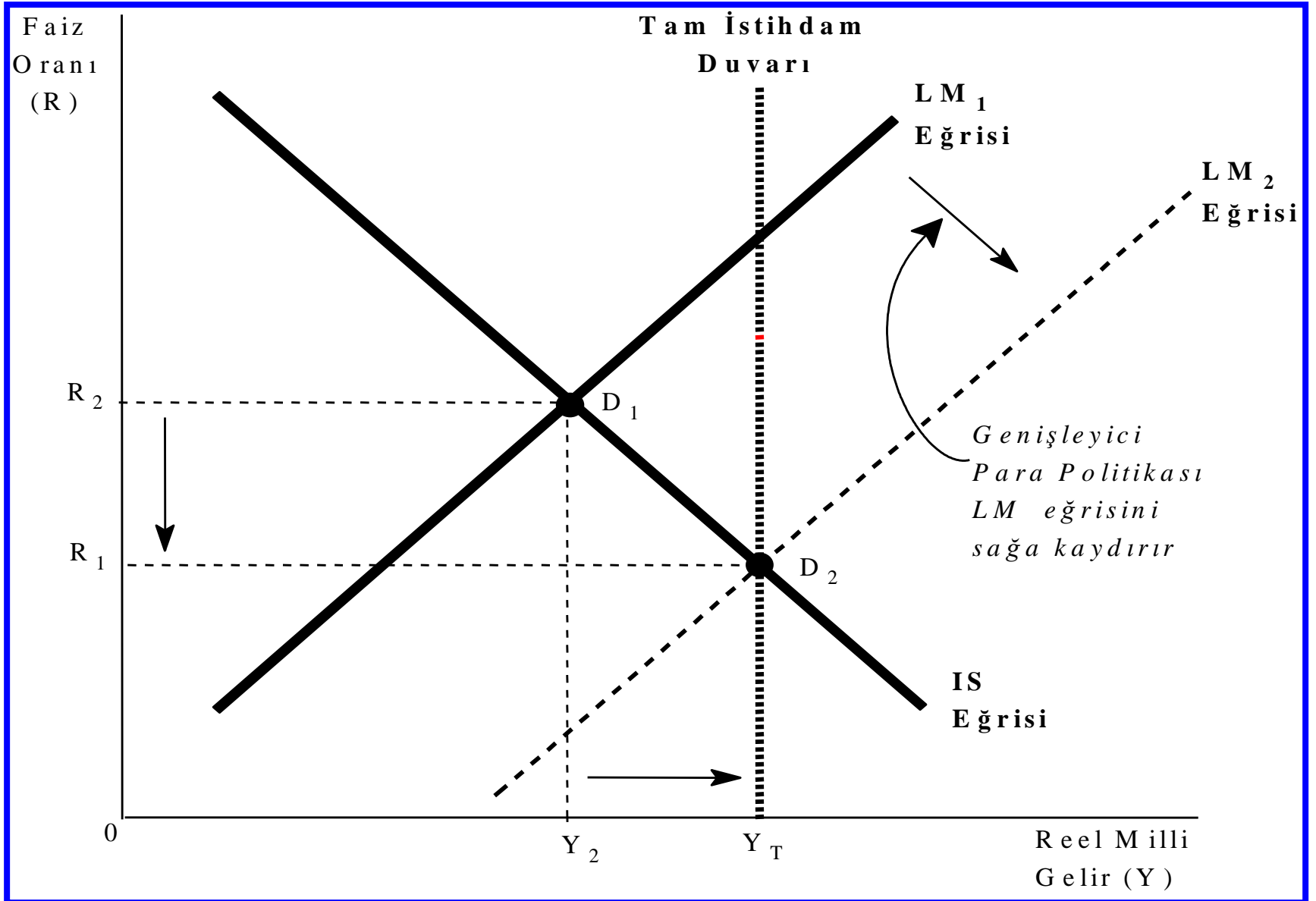
- Genişleyici maliye politikası,
- kamu harcamalarının artırılması ve
- vergi oranlarının azaltılmasıdır.
- Sadece kamu harcamalarının artırılması, sadece vergilerin düşürülmesi veya her ikisi birden uygulanabilir.
- Bunların ne miktarda yapılacağı ise eksik istihdamın ne kadar olduğuna bağlıdır. Uygulanacak maliye politikası ile yeni dengenin tam istihdam duvarı üzerinde LM eğrisi ile kesişmesine dikkat edilir. Daha fazlası uygulanırsa o zaman da aşırı istihdam durumuna geçilir ki o da sakıncalıdır.

GENİŞLEYİCİ MALİYE POLİTİKASI

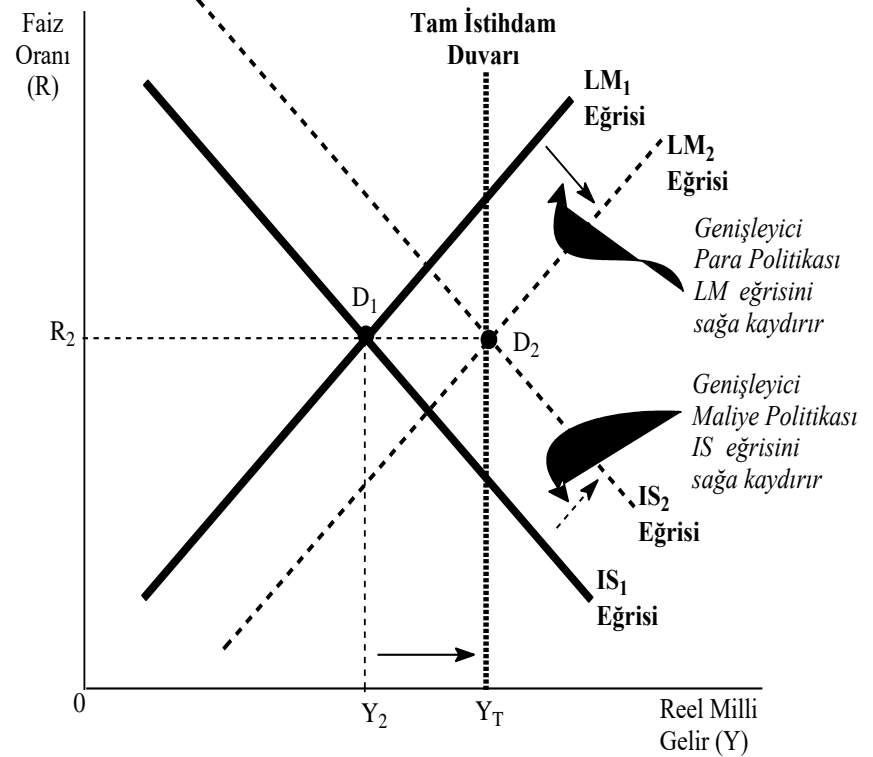

Genişleyici Para politikası

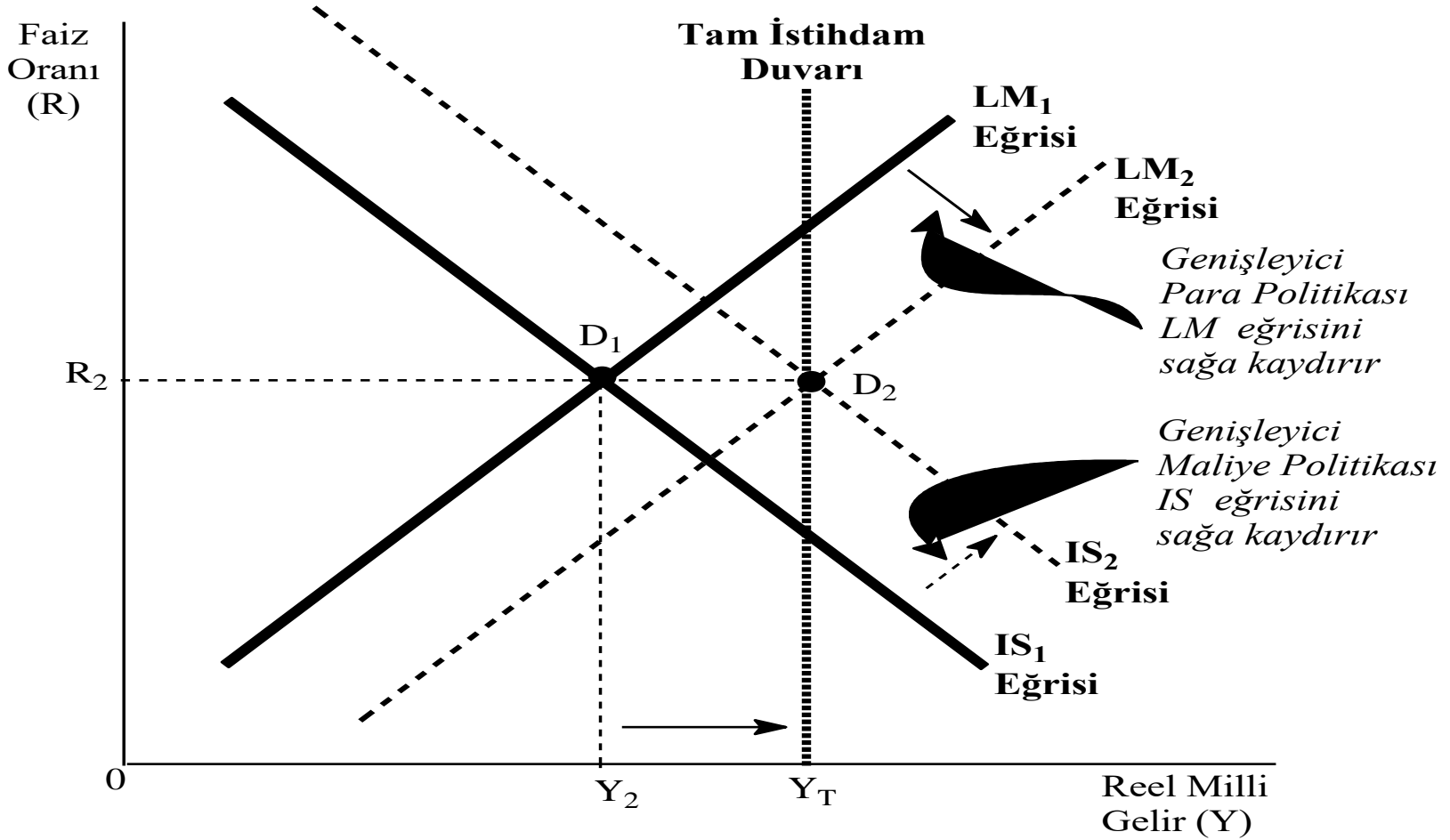

c.Genişleyici Para ve Maliye Politikalarının Birlikte Uygulanması

- Ekonomideki işsizliği önlemek için maliye politikası daha etkilidir.
- Çünkü kamu harcamalarını artırarak, vergi teşvikleri vererek piyasadaki toplam talebi daha kısa sürede ve etkili bir şekilde artırmak mümkündür.
- Ancak, para politikası da aynı anda genişleyici yönde uygulanırsa çok daha kısa sürede sonuca ulaşılır.

Genişleyici Para ve Maliye Politikalarının Birlikte Uygulanması

6.Aşırı İstihdamın Giderilmesi Politikaları

- Eğer ekonominin genel dengesi tam istihdam duvarının sağ tarafında olursa aşırı istihdam söz konusudur.
- Bu durum enflasyonist baskılara neden olur.
- Aşırı istihdamın yani enflasyonist baskının kaldırılması için,
- daralmacı para ve maliye politikaları uygulanır.
- Ekonominin genel dengesi tam istihdam duvarı üzerinde oluşturulmaya çalışılır.

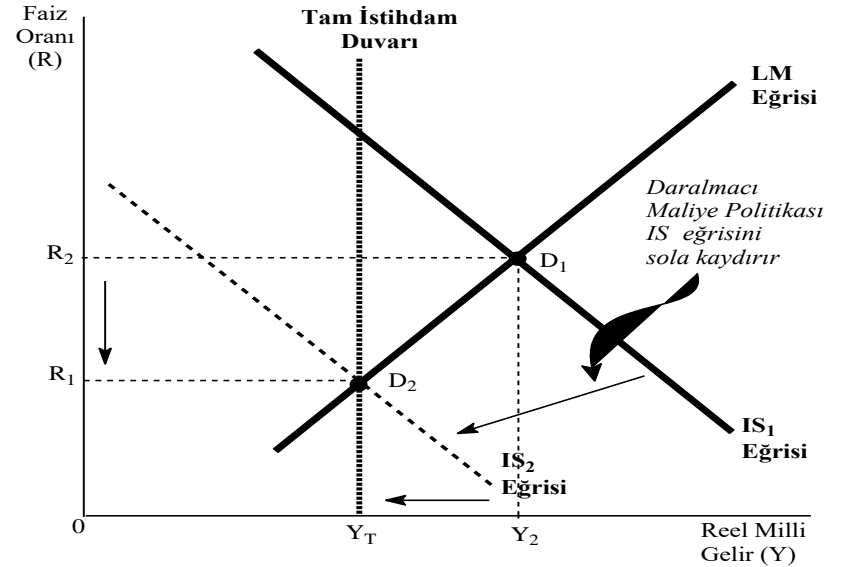
- **Bunun için üç politika seçeneđi vardır.**

Bunlar;

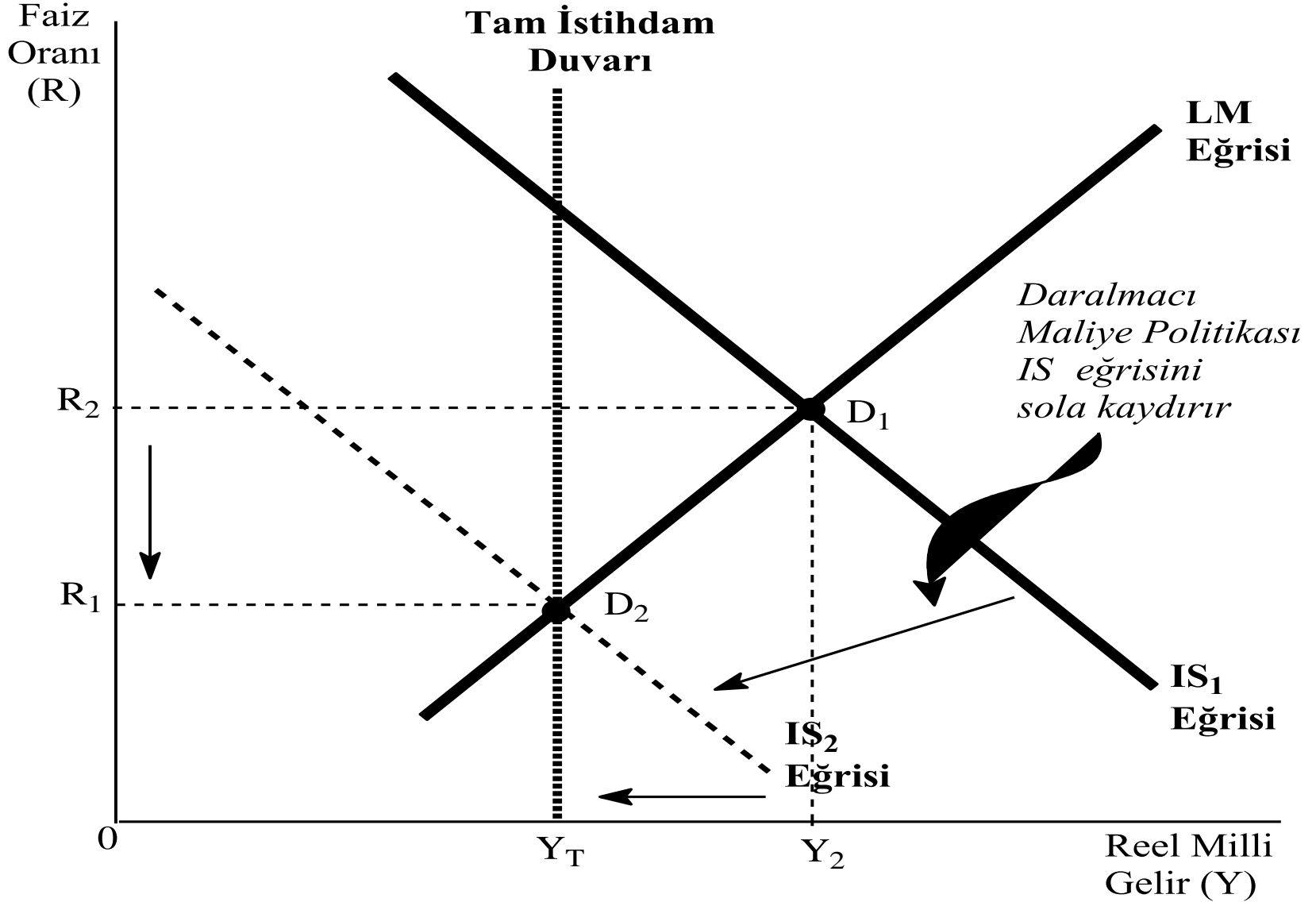
- **Sadece daraltmacı maliye politikası uygulanması**
- **Sadece daraltmacı para politikası uygulanması**
- **Daraltmacı para ve maliye politikalarının birlikte uygulanması**

a) Daralmacı Maliye Politikası

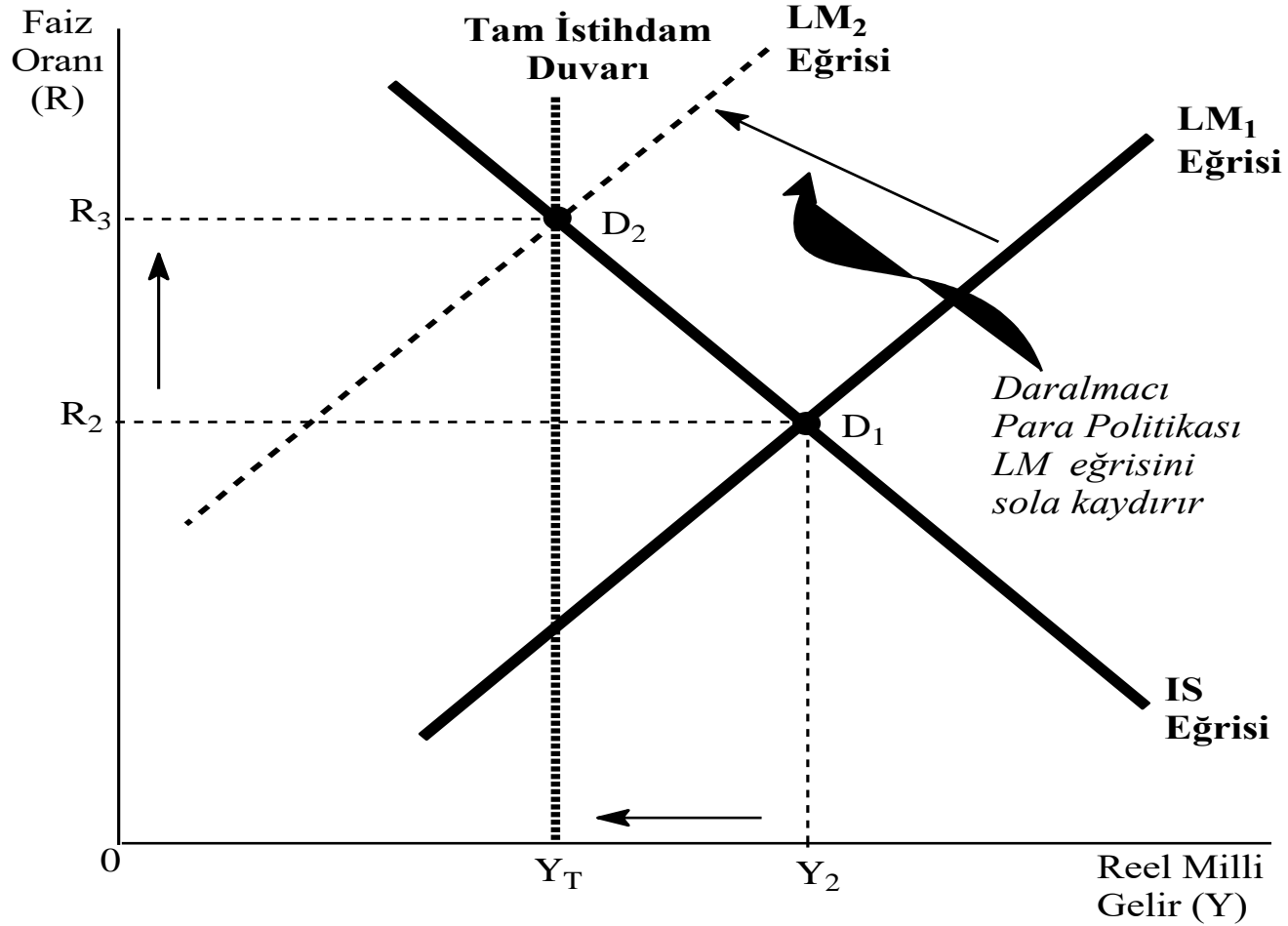
- Daralmacı maliye politikası,
- kamu harcamalarının kısılması ve
- vergi oranlarının artırılması yoluyla uygulanır.
- Sadece kamu harcamalarının kısılması, sadece vergilerin artırılması veya her ikisi birden uygulanabilir.
- Uygulanacak maliye politikası ile yeni dengenin tam istihdam duvarı üzerinde LM eğrisi ile kesişmesi sağlanmalıdır.

Daralmacı Maliye Politikası

b) Daralmacı (Sıkı) Para Politikası

c) Daralmacı Para ve Maliye Politikalarının Birlikte Uygulanması

